

Dr. Elif Beyza Akkanat-Öztürk

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Karşılaştırmalı Hukuk Anabilim Dalı

**KARŞI EDİM OLARAK
KİŞİSEL VERİLER**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR CETVELİ.....	XXI
GİRİŞ.....	1
ÇALIŞMANIN PLANI.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM

VERİYE DAYALI İŞ MODELİNİN HAMMADDESİ: KİŞİSEL VERİ ÜZERİNDEKİ TASARRUFLARIN YASAL ÇERÇEVESİ

I. VERİYE DAYALI İŞ MODELİ SAHİBİ (GİRİŞİMCİ) İLE İLGİLİ KİŞİNİN (VERİ SAHİBİ) ÇATIŞAN MENFAATLERİ	13
A. İlgili Kişinin Korunması: Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması	14
1. Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı (AY m. 17)	15
2. Bilgilerinin Geleceğini Belirleme Hakkı (Informational Delf-determination)	17
3. Özel Hayatın Gizliliği (AY m. 20)	19
4. AY m. 20/3: Kişisel Verilerin Özel Hükümle Korunması.....	21
5. İfade Özgürlüğü (AY m. 25, 26).....	24
B. Girişimcinin Temel Haklarının Korunması.....	24
1. Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti (m. 48/1)	24
a. Sözleşme Özgürlüğü.....	25
b. Özel Girişim Özgürlüğü	26
2. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Geliştirme Hakkı (AY m. 5, 17)	27

II. İLGİLİ KİŞİNİN HAKKINA YÖNELİK TASARRUFLARI VE DEVLETİN POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	28
A. İlgili Kişinin Anayasal Haklarını Kullanması.....	28
B. İlgili Kişinin Korunmasında Devletin Rolü.....	29
C. İlgili Kişinin Kendi Hakkını “Sınırlama İmkânı”	30
III. “TİCARİ” BİR DEĞER OLARAK KİŞİLİK DEĞERLERİ.....	33
A. Kişisel Verinin Hukukî Niteliği ve Korunan Hukukî Değer	36
1. Kişisel Verinin İktisadi Değerini Önceleyen Yaklaşım.....	37
a. Kişisel Verilerin Mülkiyet Rejimi Kapsamında Korunması	37
i. Kıta Avrupası Mülkiyet Rejiminin Kişisel Verilerin Özelliklerine Uygunluğu.....	38
ii. Anglo-Amerikan Hukuku Mülkiyet Rejiminin Kişisel Verilerin Özelliklerine Uyumu	43
b. Mülkiyet Rejimine Alternatif Koruma İmkânları ve Kişisel Veriler	45
i. Kişisel Verilerin Fikri Mülkiyet Rejimi Uyarınca Korunması	45
ii. Kişisel Verilerin Trust Kavramı Kapsamında Korunması	47
2. Kişilik Değeri Olarak Kişisel Veri.....	49
a. Kişilik Hakkı Kavramı ve Kişisel Veriler	49
i. Kişisel Verinin Kanuni Tanımı.....	52
ii. Kişisellik Sıfatı.....	52
iii. Belirlilik -Belirli yahut Belirlenebilir Olması-	53
b. Kişilik Değerlerinin Korunması İhtiyacı	54
B. Kişilik Hakkının Maddi Boyutu ve Hak Sahibinin İmkânları	57
1. Kişilik Değerleri Üzerindeki Tasarrufların Hukukî Rejimi.....	57
a. Tasarruf İşlemi Türleri ve Kişilik Değerlerinin Tasarruf İşlemine Konu Edilmesi.....	57
i. Tasarruf Kavramı ve Türleri	57

ii. Kişilik Değerleri Üzerinde Gerçekleştirilebilecek “Tasarruflar”	59
iii. Kişilik Değerleri Üzerindeki Tasarruflara Farklı Bir Yaklaşım: Devredilemezlik Kuralının Esnekliği.....	60
2. Kişilik Değerlerinin Borçlandırııcı İşlemlere Konu Edilmesi.....	67
3. Kişilik Değeri Olarak Kişisel Verinin Maddi Yönü.....	70
a. Kişisel Veriler Borçlandırııcı İşlemlere Konu Edilebilir mi?	73
b. Kişisel Veriler Tasarruf İşlemlerine Konu Edilebilir mi?	75
i. Hak Sahibine Tanınan Korumanın İçeriğinden Hareket Eden Görüş.....	75
ii. Kişisel Verilere Yönelik Tasarrufları Lisans Sözleşmesi (Telif Hukuku) Kapsamında Ele Alan Görüş	76
aa. Monist Görüş: Devren ve Tesisen Gerçekleştirilen Tasarruflar	77
bb. Düalist Görüş: Mahremiyet ve Aleniyet Hakkının Birbirinden Ayrılması.....	80

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİ KARŞILIĞI SÖZLEŞMENİN KURULMASI VE ÖZELLİKLERİ

I. KİŞİSEL VERİNİN SÖZLEŞME İLİŞKİLERİNDEKİ YERİNİN BELİRLENMESİ	83
A. Kişisel Veri Bir Ödeme Aracı mıdır?	85
B. İfanın Konusu Olarak Kişisel Veriler	87
1. Sözleşmesel Borç İlişkilerinde İfanın Konusu.....	87
2. Veri Temelli İş Modelleri ve Karşı Edim Olarak Kişisel Veri....	89
II. (AÇIK) RIZA BEYANI VE BORCUN KONUSU OLARAK “HUKUKA UYGUN” KİŞİSEL VERİLERİ İŞLEME İMKÂNI	90
A. Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşme Kavramı.....	92

1. Edim-Karşı Edim Arasındaki İlişki ve Karşılıklılık Kavramı	92
2. Karşılıksız Kavramı ve Karşılıksız Borç İlişkileri	95
3. Karşı Edimin Bir Miktar Para Olarak Belirlenme Zorunluluğunun Bulunmaması.....	97
B. Kişisel Verilerin Karşı Edim Oluşturduğu Hukukî İlişkiler	98
1. Taraflar Arasındaki İlişkinin Karşılıklı Borç Yükleyen Karakteri.....	98
a. Örnek 1: Sosyal Medya Platformu Kullanım Şartları (Facebook)	103
b. Örnek 2: Arama Motorları ve Sadakat Kart Uygulamaları	106
2. Doğru Verilerin Paylaşılması Bir Edimin Konusunu Oluşturabilir mi?	107
3. Taraflar Arasındaki İlişkinin Karşılıksız Bir Sözleşme Olarak Ele Alınma İmkânı	111
4. Alman Mahkemelerinin İlişkinin Borç Yüklediği Taraf Sayısına Yaklaşımı	113
C. Kişisel Verinin Karşılık Niteliğinin Düzenlenme Girişimleri.....	116
1. 2019/770 sayılı Avrupa Birliği Direktifi.....	116
2. 01.01.2022 ve 01.07.2022 Yürürlük Tarihli Alman Medeni Kanunu Değişikliği	118
a. BGB § 312	119
b. BGB § 327	122
D. Kişisel Verilerin İşlenmesine Yönelik Açık Rızanın Hukukî Niteliği.....	125
1. (Açık) Rıza ile Sözleşme Tek Hukukî İşlem Olarak Ele Alınabilir mi?.....	127
2. Maddi Fiil Görüşü.....	129
3. Hukukî İşlem Benzeri Fiil Görüşü	130
4. Hukukî İşlem Görüşü	132
a. Açık Rıza Beyanının Tasarruf İşlemi Olduğunu Savunan Görüş.....	133

b. (Açık) Rıza Beyanının Tasarruf İşlemi Olamayacağını Savunan Görüş.....	137
i. Tasarruf İşlemi Nitelendirmesinin Eleştirisi	137
ii. (Açık) Rıza Beyanının Borçlandırıcı İşlem Olup Olmadığı	139
iii. Eksik (Doğal) Borcun İfası Olarak (Açık) Rıza Beyanı	140
c. Tek Taraflı Bir Hukukî İşlem Olarak (Açık) Rıza Beyanı	143
III. KİŞİSEL VERİ KARŞILIĞI HUKUKÎ İLİŞKİLERİN TABİ OLACAĞI BORÇLAR HUKUKU ESASLARI.....	146
A. Kişisel Veri Karşılığı Hukukî İlişkilerin Tanımına İlişkin Pozitif Hukuk Düzenlemeleri	146
1. 2019/770 sayılı Avrupa Birliği Direktifi Uyarınca Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelerin Tanımı	146
2. 2019/770 sayılı Direktif'in Alman Hukuku'na Aktarılması: BGB § 327 Uyarınca Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmenin Tanımı	148
3. 2019/770 sayılı Direktif'in Avusturya Hukuku'na Aktarılması: VGG	149
B. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmenin Kurulması.....	150
1. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşme Önerisi.....	150
2. Aktif veya Pasif Kişisel Veri Sağlanmasının Taraflar Arasındaki İlişkiye Etkisi.....	154
3. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmede Kabul İradesinin Varlığı	158
a. Rızanın Açık Niteliği ve Sözleşmenin Kurulmasında Kabul İradesinin Nitelendirilmesi	158
i. (Açık) Rızanın Açık Bir İrade Beyanı Olması Zorunluluğu	160
ii. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmenin Örtülü Kabul Beyanıyla Kurulması Mümkün Müdür?	166
b. Kişisel Veriler Karşılığı Sözleşmeler ve Genel İşlem Koşulları Denetimi.....	170

c. (Açık) Rıza Beyanında Bulunmak İçin Aranılan Ehliyet Şartı ve Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmeler.....	174
i. Sınırlı Ehliyetsizlerin Veri Karşılığı Hukukî İşlemlere Taraf Olması	174
aa. GDPR Art. 8 uyarınca Rıza Beyanında Bulunmaya Ehliyet	176
bb. Kişilik Değerlerinin Hukukî İşlemlere Konu Edilmesinde Ehliyet.....	177
cc. Türk Hukukunda Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelere Ehil Olma	178
ii. Tam Ehliyetsizlerin Veri Karşılığı Hukukî İşlemlere Taraf Olması	184
C. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmenin Tabi Olduğu Hükümlerin Belirlenmesi.....	187
1. Kişisel Verinin Sözleşmenin İsmiendirilmesine Etkisi	187
2. Kişisel Veri Karşılığı Elde Edilen Menfaat.....	191
a. Karşı Edim Olarak Kişisel Veri Taahhüdü İçeren Hukukî İlişkilerde Karakteristik Edim	191
i. Taraflar Arasında Tek Hukukî İlişki Bulunması İhtimali	192
ii. Taraflar Arasında Birden Fazla Hukukî İlişki Bulunduğu İhtimalde	199
iii. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmenin Her Hâlükârda Vekâlet Sözleşmesi Hükümlerine Tabi Olduğu Görüşü.....	202
b. Kişisel Veri Karşılığı Hukukî İlişkilerin Sürekli Borç İlişkisi Doğuran Niteliği.....	203
c. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelerin Tüketici İşlemi Niteliği.....	205
D. Kişisel Veri Karşılığı Hukukî İlişkide İşleme Amacının Değişmesi.....	211
1. Amaç ile Uyumlu Veri İşleme Faaliyeti.....	213
2. Amaç Değişikliğinin Taraflar Arasındaki İlişkiye Etkisi	214

3. En İyi Tüketici Uygulamalarının Çözüm (?) Niteliği	219
IV. KİŞİSEL VERİ KARŞILIĞI SÖZLEŞMELERİN VERİ KORUMA ESASLARIYLA UYUMU	224
A. Açık Rızanın Özgür İradeye Dayanması ve Veriye Dayalı İş Modelleri (Kopplungsverbot)	225
1. Rızanın Geçerliliği İçin Aranılan Ön Koşul: Özgür İradeye Dayanma	225
2. Hizmet Şartına Bağlı (Açık) Rıza Kavramı ve Veriye Dayalı İş Modelleri	226
3. Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü ve Mutlak Bağlanma Yasağı	227
4. (Açık) Rızanın Özgür İradeye Dayandığı Hâllerin Belirlenmesine Yönelik Kısıtlar	231
a. Girişimcinin Piyasadaki Konumu ve (Açık) Rızanın Sıhhati	231
b. Ürünün Para Karşılığı da Sunulması ve Tüketici Seçeneklerinin Artırılması	233
c. Ekonomik Gereklilik	238
d. Bağlanma Yasağının Kişisel Verilerin Karşı Edim Olarak Nitelendirilmesi Hâlinde Devre Dışı Kalması	239
e. Bağlanma Yasağına Aykırılığın Sonucu	241
B. Girişimcinin (Açık) Rıza Dışında Bir Hukuka Uygunluk Sebebine Dayanma İmkânı	242
1. Sözleşmenin Kurulması yahut İfası İçin Gerekli Olma	246
2. Girişimcinin Meşru Menfaati	249

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİ SÖZLEŞMELERDE BORCUN KAPSAMI BORCA AYKIRILIK VE SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ

I. KİŞİSEL VERİ KARŞILIĞI SÖZLEŞMELERDE BORCUN KAPSAMI	255
--	-----

A. (Açık) Rıza Beyanında Bulunma Taahhüdü ve (Açık) Rıza Beyanı	255
1. (Açık) Rıza Beyanında Bulunmaya Yönelik Taahhüdün Geçerliliği.....	255
a. Veri Minimizasyonu İlkesi ve Aşırı Veri Toplama (TBK m. 28-TMK m. 23).....	256
i. Kişilik Hakkının Özü ve Kişisel Verinin Niteliği.....	256
ii. Veri Minimizasyonu İlkesi ve Kişisel Veri İşleme Taahhütlerinin Kapsamı	258
b. (Açık) Rıza Beyanında Bulunma Taahhüdüne Yönelik Saydamlık ve İçerik Denetimi	261
i. Bilgilendirmeye Dayanan (Açık) Rıza Kavramı ve Gizlilik Politikaları	263
ii. Taraflar Arasındaki Denge Mekanizması Olarak (Açık) Rızanın Unsurları: Veri Karşılığı İlişkilerde “Fiyat Denetimi”	267
2. (Açık) Rıza Beyanının Geçerliliği.....	271
3. Taahhüdün ve (Açık) Rızanın Geçersizliğinin Hukukî İlişkiye Etkisi	272
4. Yanlış Kişisel Veri Temininin (Özellikle Kimlik Bilgisi) Sonuçları	277
5. Kişisel Veri Sağlama Borcunun İfa Edilmemesi	283
B. (Açık) Rızanın Geri Alınması.....	285
1. (Açık) Rıza Beyanın Her Zaman Geri Alınabilir Niteliği	285
a. (Açık) Rızanın Geri Alınmasının Hukukî Dayanağı	285
b. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşme İlişkilerinde (Açık) Rızanın Geri Alınma İmkânı.....	287
i. Rızanın Geri Alınabilir Niteliğinin Sınırlanmasına Dair Hukukî Dayanak Arayışları.....	289
ii. Kişisel Veri Karşılığı Elde Edilen Menfaatin Niteliğini Esas Alan Yaklaşım.....	294
iii. Geri Alma Hakkının Sözleşme Hükümleriyle Sınırlanması	295

iv. DCD ve Rızanın Geri Alınmasının Sonuçlarının Yeniden Ele Alınması İhtiyacı	299
2. (Açık) Rızanın Geri Alınmasının Sonuçları	302
a. (Açık) Rızanın Geri Alınmasının Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmeye Etkisi.....	303
b. Girişimcinin Borcunun Niteliği ve (Açık) Rızanın Geri Alınması	305
c. (Açık) Rızanın Geri Alınması ve Girişimcinin Sahip Olduğu İmkânların Çeşitlendirilmesi	310
i. (Açık) Rızanın Geri Alınmasının Sonucu Olarak Sadece Kullanım Karşılığı Ödenmesi.....	311
ii. (Açık) Rızanın Geri Alınması Hâli İçin Bir Miktar Para Ödenmesinin Öngörülmesi.....	313
iii. Sözleşmede Açık Rıza Yerine Ücret Ödenmesinin Seçimlik Yetki veya Borç Olarak Öngörülmesi	315
d. BGB § 327q: Sözleşmenin Olağanüstü Feshi İmkânı.....	317
3. (Açık) Rızanın Geri Alınması Hakkın Kötüye Kullanımı veya Dürüstlük Kuralına Aykırılık Teşkil Edebilir mi?	321
4. (Açık) Rızanın Kısmen Geri Alınması.....	323
II. KİŞİSEL VERİ KARŞILIĞI ELDE EDİLEN EDİMİN GEREĞİ GİBİ İFA EDİLMEMESİ VE İLGİLİ KİŞİNİN HAKLARI.....	325
A. 2019/770 Sayılı Direktif Uyarınca Tüketicinin Hakları.....	326
1. 2019/770 Sayılı Direktifin Amacı ve Yaptırım Sistemi	326
2. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelerin Özel Hükümleri.....	330
3. 2019/770 sayılı Direktif'in Kişisel Verilere İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi.....	332
4. Sözleşmenin Sona Ermesi ve İlgili Kişinin (Kişisel) Verilerine İlişkin Sahip Olduğu Haklar.....	337
a. Verilerin Silinmesi.....	337
b. Veri Taşınabilirliği (Data Portability)	341
B. Üye Devletlerin DCD'yi İç Hukuklarına Aktardıkları Düzenlemeler Uyarınca Tüketicinin Hakları	345

1. Alman Hukuku Uyarınca Tüketicinin Hakları.....	346
a. BGB Değişiklikleri Uyarınca Öngörölmüş Esaslar	346
b. BGB Reformunun Kişisel Veri Karşılığı İlişkiler Yönünden Değerlendirilmesi.....	347
2. Avusturya Hukuku'nda Tüketicinin Hakları.....	348
a. VGG'nin Dijital İçerik Sağlanmasına Yönelik Sözleşmeler İçin Öngördüğü Hükümler.....	348
b. VGG'nin Kişisel Veri Karşılığı İlişkiler Yönünden Değerlendirilmesi.....	350
C. Tüketicinin Haklarının Yeniden Ele Alınması İhtiyacı ve Alternatif İmkânlar.....	352
1. Sözleşmeye Uygun İfanın Tanımı: Veri Koruma Hukuka Aykırlıklar Tek Başına Sözleşmeye Aykırı İfadır	353
2. Gereği Gibi İfa Etmemeye Karşı Alternatif Çözümler.....	354
D. Türk Hukukunda Durum ve Çözüm Önerileri.....	357
III. KİŞİSEL VERİ KARŞILIĞI SÖZLEŞMELERİN SONA ERMESİNDE ÖZELLİKLİ HÂLLER.....	362
A. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelerin Olağan Feshi	363
1. Olağan Fesih Kavramı	363
2. Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelerde Olağan Fesih İmkânı ve Asgari Sözleşme Süresi.....	365
B. Ölümün Kişisel Veri Karşılığı Sözleşmelere Etkisi	366
1. Ölümün Borçlar Hukuku Sözleşmelerine Etkisine İlişkin Genel Esaslar	367
2. Sosyal Medya Kullanım Sözleşmelerinde Kullanıcının Ölümünü Konu Alan Hükümler	371
SONUÇ.....	375
KAYNAKÇA.....	383